
Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2018:11

Arbetsledande diakoner och församlingsråd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:49 med förslaget att kyrkostyrelsen ska utreda om en diakon som är arbetsledare för en församling ska kunna vara ledamot i ett församlingsråd i kyrkoherdens ställe. I övervägandena framhåller utskottet att en präst och en diakon fullgör olika uppdrag inom kyrkans vinningstjänst. Det är utifrån prästens särskilda uppdrag som en annan präst kan vara ledamot i ett församlingsråd i kyrkoherdens ställe. Med hänvisning till detta föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motion 2018:49.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:49.

Motionens förslag

Motion 2018:49 av Hans-Olof Andrén och Elisabeth Rydström, Arbetsledande diakoner och församlingsråd

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda om en diakon som är arbetsledare för en församling ska kunna ges uppdraget att i kyrkoherdens ställe vara ledamot i församlingsrådet.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

Kyrkoherden har alltsedan 1862 års kyrkostämmoförordning kunnat sätta en annan präst som först ordförande och senare bara som ledamot i ett kyrkoråd i en (annex)församling. Det blev en viss förändring på denna punkt genom 2012 års kyrkomötes beslut om den lokala strukturen. Kyrkoherden är enligt nu gällande bestämmelser alltid ledamot i ett kyrkoråd, alltså styrelsen i en församling som inte ingår i ett pastorat eller i ett pastorat, 4 kap. 6 § kyrkoordningen. I ett församlingsråd, alltså styrelsen i en församling som bildar pastorat, är kyrkoherden också primärt ledamot men kan där sätta en annan präst i sitt ställe, 4 kap. 24 § och 5 kap. 6 §. Det ska vara en präst som arbetar i församlingen ifråga. I sin skrivelse 2012:5 *Strukturfrågor* skrev kyrkostyrelsen följande som motiv för dessa bestämmelser.

Kyrkostyrelsen anser i likhet med utredningen att det med tanke på de uppgifter som tillkommer församlingsrådet är naturligt att kyrkoherden är ledamot i församlingsråden. Men i likhet med vad som gäller i dag i en församling i ett flerförsamlingspastorat måste det också vara möjligt

för kyrkoherden att sätta en annan präst i sitt ställe i något av församlingsråden. I så fall ska prästen arbeta i den aktuella församlingen. De nu föreslagna bestämmelserna följer i stort sett de nu gällande, dock alltså med den skillnaden att det nu är fråga om församlingsråd.

[...]

Vidare föreslår vissa remissinstanser att även en diakon ska kunna komma i fråga som ledamot i församlingsrådet i kyrkoherdens ställe. Kyrkoherdens uppgift är enligt kyrkohandboken att ”vara församlingens andliga ledare och tillsammans med (övriga präster och) de förtroendevalda tillse att allt sker med god ordning och efter Guds vilja”. Utifrån prästens särskilda uppdrag inom vigningstjänsten är det naturligt att kyrkoherden bara kan utse en präst i sitt ställe att vara ledamot i församlingsrådet.

I Organisationsutskottets betänkande med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse, O 2012:2, togs inte frågan om kyrkoherdens ledamotskap i församlingsrådet upp.

2017 års kyrkomöte fattade beslut om en viss ändring i bestämmelserna om annan präst än kyrkoherden som ledamot i ett församlingsråd. Tidigare gällde att en präst som förordnats av kyrkoherden hade samma mandattid som de valda ledamöterna. Från den 1 januari 2018 gäller att kyrkoherden när som helst kan återkalla ett förordnande och själv gå in som ledamot eller sätta en annan präst i sitt ställe. Ändringen motiverades med att den tidigare regleringen kunde leda till att omorganisationer försvårades. ”Den kan också leda till att uppkomna konflikter mellan kyrkoherden och den präst som har förordnandet cementeras.” Se Organisationsutskottets betänkande 2017:9.

Motivering av kyrkoherdens ledamotskap

Kyrkoherdens ställning i kyrkorådet har förändrats över tiden – från att ha varit självskriven ordförande till att inte vara valbar som ordförande. Det har förekommit, om än i begränsad utsträckning, diskussioner om kyrkoherdens ställning som ledamot i kyrkorådet. Motiven för kyrkoherdens ledamotskap har en omedelbar koppling till det som kallas ”den dubbla ansvarslinjen”. Detta framträder tydligt i Svenska kyrkans centralstyrelses skrivelse till 1999 års kyrkomöte, CsSkr 1999:3. I ett avsnitt motiveerade Centralstyrelsen förslaget att kyrkoherden inte längre skulle vara valbar som ordförande. Där angavs att det framgick av kyrkoordningsförslaget i övrigt att man ”strävat efter att så tydligt som möjligt ge uttryck för den dubbla ansvarslinjen i kyrkoordningen”. Det gällde inte minst vid beskrivningen av ansvarsfördelningen mellan kyrkorådet och kyrkoherden. ”När det gäller kyrkoherdens funktion i kyrkorådet anser vi det angeläget att kyrkoherdens mandat som främsta lokala representant för kyrkans ämbete blir tydligt och inte sammanblandat med ett förtroendevalt mandat.”

I ett yttrande som avsåg flera motioner som rörde olika delfrågor kopplade till kyrkoherdens ställning i kyrkorådet skrev Läronämnden följande som en övergripande principiell inledning, Ln 2010:15y.

Svenska kyrkan är till sin karaktär både episkopal med en särskild vigningstjänst och synodal med förtroendevalda beslutsorgan. Läronämnden har konsekvent hävdat (jfr Ln 1997:1, 1998:501, 1999:3 och 2001:5y) att det är grundläggande för Svenska kyrkan att den styrs och leds av demokratiskt valda organ och ämbetsbärare i samverkan i församlingar, stift och på nationell nivå.

Kyrkoherdens ledamotskap i kyrkorådet och därmed även i församlingsråd har motiverats med att det måste finnas en samverkan mellan ämbetslinjen och de i demokratisk ordning valda förtroendevalda. Kyrkoherden har ställningen som den främste företrädaren för ämbetslinjen i församlingar och pastorat. Det förhållandet att kyrkoherden kan sätta en annan präst i sitt ställe synes inte ha diskuterats närmare. I sammanhanget kan dock noteras att Läronämnden i sitt yttrande 2013:11y om tjänstebeteckningar och kyrkans ledningsstruktur anförde följande.

Läronämnden vill framhålla att det finns ett behov av en teologisk och pastoral bearbetning av Svenska kyrkans ämbets- och ledningsstruktur med anledning av den organisationsutveckling som pågår. I en sådan bearbetning är det nödvändigt att analysera hur tillsynen ska ske i en kyrka med en episkopal struktur och att behandla konsekvenserna när arbetsledaren inte är präst eller diakon.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:49.

Utskottet menar att ett uppdrag att vara arbetsledare och uppdraget att i kyrkoherdens ställe vara ledamot i ett församlingsråd är principiellt sett olika uppdrag vilka inte kan ses samman på det sätt som görs i motionen. Detta gäller även i det fall då en diakon är arbetsledare. Den präst som är ledamot i ett församlingsråd fullgör det uppdraget som ersättare för kyrkoherden som prästerlig ledamot i församlingsrådet. Detta förhållande bör ses samman med det som sägs i inledningsorden till prästvigningen i kyrkohandboken och som där föregår frågan om villigheten att åta sig uppdraget att vara präst.

En präst skall predika Guds ord och förvalta sakramenten,
leda församlingens bön
och tillbedjan i gudstjänsten,
undervisa och utöva själavård
och så vara en herde för Guds hjord.

Det är detta herdeskap som prästen ska fullgöra också i uppdraget som ledamot i församlingsrådet. Det uppdrag som ges en diakon i diakonvigningen är inte detsamma som ges en präst. Det medför att prästen och diakonen inte är utbytbara som ledamöter i församlingsrådet trots att de båda har uppdrag inom kyrkans vigningstjänst. Det är dock olika uppdrag. En kyrkoherde ska vara präst och detsamma ska gälla den som ersätter i kyrkoherden i en uppgift som är direkt kopplad till (kyrko)herdeskapet.

Med hänvisning till det som utskottet här anför föreslås att motion 2018:49 avslås.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Margareta Nisser-Larsson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Margareta Nisser-Larsson, ordförande, Maria Johansson-Berg, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Lisbeth Göranson, Anna-Lena Carlsson, Helena Elmqvist, Helena Nordvall, Hanna Unger, Linda Sjöo och Torbjörn Arvidsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Jenny Thor, Birgitta Eliasson, Sebastian Clausson, Linda Isberg, Sten Janson, Stig Eriksson, Alexander Christiansson, Naima Bahnam Johansson, Johan Blix, Hans Weichbrodt, Lars Arvidsson och Jan Björkman.

Biskoparna Susanne Rappmann och Johan Tyrberg har deltagit i utskottets överläggningar.